

Sammendrag:

Reisevaner 1998 – reiser 100 km og lengre

Den nasjonale reisevaneundersøkelsen 1997/98 (RVU 1997/98) er foreløpig den siste av i alt tre undersøkelser som er gjennomført her til lands. De to foregående ble gjennomført i 1984/85 og 1991/92. Formålet med reisevaneundersøkelsene er blant annet å gi kunnskap om omfanget av befolkningens reiser, hvorfor folk reiser, hvordan folk reiser, hvilke befolkningsgrupper som foretar ulike typer reiser og variasjoner i reisevaner etter bosted.

Reisevaneundersøkelsene omfatter alle typer personreiser, både dagliglivets kortere reiser og lengre reiser som gjennomføres sjeldnere. Denne rapporten omhandler lange reiser, d v s reiser som er 100 km og lengre innenlands eller reiser som foregår mellom Norge og utlandet.

RVU 1997/98 ble gjennomført som telefonintervju mot et utvalg av befolkningen 13 år og eldre. Intervjupersonene skulle gi opplysninger om sin egen reiseaktivitet, herunder reiser 100 km og lengre som han/hun hadde foretatt i løpet av den siste måneden før intervjuet, samt bakgrunnsinformasjon om seg selv og husholdningen man tilhørte. Til sammen ble 8 838 personer intervjuet. Resultatene er ”blåst opp” slik at de representerer befolkningen 13 år og eldre pr 1. januar 1997, d v s 3,63 millioner personer.

Fire av ti reiser minst en gang pr måned innenlands

Hver måned er det i gjennomsnitt 42 prosent av befolkningen 13 år og eldre som foretar en lang reise innenlands. Dette tilsvarer om lag 1,55 millioner personer. Blant disse varierer reiseomfanget mye. Tre av fire foretar bare en eller to reiser, mens vi i den andre enden av skalaen finner en liten gruppe som reiser mer enn seks ganger månedlig. Disse utgjør kun en drøy prosent av befolkningen 13 år og eldre, men står for 11 prosent av det totale antall reiser.

Det er likevel et flertall av befolkningen (58 prosent) som ikke foretar lange reiser månedlig, og følgelig blir den gjennomsnittlige reiseaktiviteten, d v s reise-frekvensen, lav. I gjennomsnitt foretar befolkningen 13 år og eldre 1,08 reiser over 100 km pr måned, eller 0,54 tur/retur reiser.

Private reiser dominerer

Private formål dominerer de lange reisene. Tre av fire reiser er av privat karakter. Ferie-/fritid og besøk er de viktigste reisemålene og står for nesten halvparten av alle reiser over 100 km. Disse reisene er viktige innenfor alle avstands-

Rapporten kan bestilles fra:

Transportøkonomisk institutt, Postboks 6110 Etterstad, 0602 Oslo

Telefon: 22 57 38 00 Telefax: 22 57 02 90

kategorier, men det er på de mellomlange reisene (150-300 km) at de gjør seg mest gjeldende. Tilsvarende er de arbeidsrelaterte reisene (yrkesreiser og reiser til/fra arbeid slått sammen) avstandsbetinget i den forstand at det går det et skille mellom reiser over og under 300 km. De er av størst betydning på de lengste reisene hvor de utgjør mer enn hver tredje reise, mens de har om lag 20 prosent av reisene i de øvrige avstandskategoriene.

Utviklingen har etter alt å dømme gått i retning av flere arbeidsbetingede reiser og private ærend, mens ferie/fritid og besøksreiser reduserer sin relative betydning. Man bør imidlertid ikke legge for mye vekt på utviklingstall ettersom referanseperioden i RVU 1992 og RVU 1998 er forskjellig.

Menn reiser fortsatt mer enn kvinner

Det er forskjeller i menns og kvinners reisevaner, også på de lange reisene. Dette henger blant annet sammen med ulikheter i yrkesaktivitet, yrkesstatus og transportmiddeltilgang. Ikke overraskende står menn bak et flertall av reisene, nærmere bestemt 55 prosent. Det er også flere menn som tar del i reisene. Mens 46 prosent av alle menn 13 år og eldre foretar minst en innenlands reise over 100 km i måneden, er det 39 prosent av kvinnene som foretar slike reiser.

Det er spesielt for arbeidsbetingede reiser at forskjellene er store. Tre av fire arbeidsbetingede reiser foretas av menn, mens de bare utgjør 54 prosent av sysselsettingen. Andelen arbeidsbetingede reiser gjort av kvinner har imidlertid økt på 1990-tallet, i 1992 var kvinneandelen 17 prosent. Dette bærer derfor bud om at kvinnene erobrer større deler av de arbeidsbetingede reisene. For private reiser finner vi bare mindre forskjeller mellom kjønnene.

Bosatte utenfor de største byene reiser mest innenlands

Behovet for og mulighetene til å foreta ulike reiser varierer blant annet etter hvor man bor. Inntekt, sysselsetting, næringsliv, tjenestetilbud, tilgang til transportmidler o s v er forskjellig i de ulike landsdelene og mellom byer og spredtbygde strøk. Det samme gjelder avstanden til aktuelle reisemål.

Reisevaneundersøkelsen viser at det er de som bor i de store sentraene, dvs landets 10 største byer/byområder, som relativt sett har færrest lange reiser. Dette gjelder både for private og arbeidsbetingede reiser. For de private reisene har dette blant annet sammenheng med at tjenestetilbudet er dårligere utbygd utenfor storbyene. De som bor i spredtbygde strøk av landet reiser for eksempel langt oftere i forbindelse med private ærend, dvs innkjøp, medisinske ærend etc. For arbeidsbetingede reiser synes pendling å spille inn, i den forstand at bosatte i mindre byer relativt sett har flere lange reiser til/fra arbeidsstedet.

Flyet tar markedsandeler

Bilen har vært og er fortsatt det transportmidlet de fleste velger når de legger ut på en lang reise. På reiser mellom 100 og 300 km står bilen i en særstilling. Åtte av ti velger bil som hovedtransportmiddel på disse reisene, og dette har endret seg lite siden forrige reisevaneundersøkelse i 1992.

På reiser over 300 km er imidlertid bilen på vikende front overfor flyet. I henhold til RVU 1997/98 foretas 47 prosent av disse reisene nå med fly, mot 31 prosent i 1992. Her må vi bemerke at annen samferdselsstatistikk viser lavere markedsandeler for flyet. Vi skal derfor være litt varsom med å tolke tallene fra RVU 1997/98 for langt, men heller legge vekt på utviklingstrekkene som både samferdselsstatistikken og reisevaneundersøkelsene viser, nemlig at flyet har tatt til dels store markedsandeler på reiser over 300 km på 1990-tallet. Dereguleringen av flymarkedet har ikke minst bidratt til denne utviklingen.

For de andre transportformene er det bare mindre endringer. Både buss og tog opprettholder sine markedsandeler med henholdsvis seks og åtte prosent, mens ferge/båt fortsatt spiller en marginal rolle i markedet for lange personreiser.

En av ti reiser hver måned mellom Norge og utlandet

11 prosent av de spurte oppgir å ha foretatt minst en utenlandsreise i løpet av den siste måneden. Dette tilsvarer om lag 400 000 personer 13 år og eldre. Det er langt mindre variasjon i reiseomfanget for utenlandsreisene enn for reiser i Norge. Blant dem som har reist finner vi at 95 prosent har reist en eller to ganger, mens kun fem prosent har foretatt mer enn en tur/retur reise.

77 prosent av utenlandsreisene skjer i forbindelse med private gjøremål. Ikke uventet er det ferie og fritid som dominerer disse reisene (58 prosent), mens besøk hos slekt/venner, som utgjorde mer enn hver fjerde reise innenlands, kun står for ni prosent av privatreisene til utlandet. Utviklingen har imidlertid gått i samme retning som for innenlandsreisene, d v s flere yrkesreiser og private ærend, og relativt sett færre ferie- og fritidsreiser.

Også på reiser til og fra utlandet er menn i flertall, og tilsvarende som for innenlandsreisene er det på arbeidsbetingede reiser at forskjellene mellom kjønnene er store. For bosted er mønsteret på den annen side motsatt av hva vi så ovenfor – de som bor i landets 10 største byer er kraftig overrepresentert på reiser mellom Norge og utlandet. De utgjør 52 prosent av utvalget, men står bak 65 prosent av reisene.

Ikke uventet er Sverige det mest populære reisemålet, etterfulgt av Danmark og Storbritannia.